

D**SCHUILKERKEN**

In Schoonhoven waren twee katholieke schuilkerken. Het woord schuilkerk klinkt geheimzinnig, maar daarmee werd alleen maar bedoeld dat een kerk niet mocht opvallen in het straatbeeld. De eerste - en eigenlijk enige - schuilkerk werd gebruikt door de na de Reformatie overgebleven katholieke stadsgenoten. De kerk vindt u vlakbij de plek waar nu de Oud-Katholieke kerk aan de Wal staat. De andere was eigenlijk gewoon een kerk zonder toren, gebouwd in 1784, ook aan de Wal. In 1904 werd er een nieuwe kerk gebouwd en in 1920 verkocht de Rooms-Katholieke Parochie de kerk en grond aan de heer K. Prins. De voormalige kerk was een aantal jaren in gebruik geweest als koekfabriek. Prins vatte het plan op om deze te verbouwen tot plateelfabriek. Inmiddels is deze fabriek omgebouwd tot appartementencomplex. In dit complex zijn echter nog elementen te vinden van de voormalige kerk.

E**BASTION**

Halverwege de 19e eeuw deed zich een mogelijkheid voor om weer een garnizoen in de stad binnen te halen. Het toenmalige stadsbestuur deed er alles aan om deze kans te benutten. In 1863 werd in Schoonhoven de Artillerie-instructiecompagnie opgericht. Op kosten van de stad werd het Arsenaal aan de Oude Haven omgebouwd tot kazerne en een hospitaal gebouwd. Op het Bastion aan de Wal werd een exercitieterrin gerealiseerd. Later is op kosten van het rijk achter de kazerne aan de Oude Haven een kantine gebouwd. Op het Doelenplein en op het exercitieterrin aan de Wal kwam een exercitieloods en het huidige gebouw Het Bastion aan het Bastion 5. Hierin werden wapenlessen, gymnastiek- en schermlessen gegeven. In 1966 verliet de laatste soldaat de kazerne. Eeuwenlang heeft Schoonhoven vanwege zijn strategische positie schutters en soldaten in garnizoen gekend. Helaas kwam dat ten einde. Het betekende dan ook een forse financiële klap voor de Schoonhovense economie.

F**SCHEEPMAKERSHAVEN**

Tot eind 15e eeuw lag het gebied Scheepmakershaven en Veerstraat buiten de stad. Wat we nu Korte Dijk noemen was destijds de Dijk. Ter plaatse van het huidige café Carte Blanche stond de toenmalige Veerpoort. Pas bij de uitbreiding van de verdedigingswerken begin 16e

eeuw kwam de Scheepmakershaven binnen de stad te liggen. Ze heette toen overigens Nieuwe Haven. In die tijd was er een intensieve bevissing van de Lek op rivierzalm. Vanaf begin 16e eeuw ontwikkelde hier het havengebied 'nieuwe haven' zich binnen de stadsmuren. De 'nieuwe haven' was uitermate geschikt voor het onderhoud en kleinschalige nieuwbouw van rivierschepen. Gedurende een kleine 250 jaar zijn die werkzaamheden daar uitgevoerd. Na de economische malaise tijdens en na de napoleontische tijd kwam ca. 1855 de gasfabriek van Brussen, Goetsch en co. op het terrein. In 1897 is het terrein gekocht door Schreuder die er zijn verffabriek vestigde. Daaraan refereert nu nog slechts een bronzen beeld.

G**BOUDOIR IN HET ZILVERMUSEUM**

Boudoir. Een onderwerp dat tot de verbeelding spreekt en tegelijkertijd vraagtekens oproept. Want wat is een boudoir nu precies? Was deze echt pikant? Was het alleen voor de rijken? Gingen vrouwen er heen om te pruilen of te kunnen pronken? Na een bezoek aan deze tentoonstelling in het Zilvermuseum weet u het allemaal. De bekendste gebruiker van een boudoir was de machtige en invloedrijke Madame de Pompadour (1721-1764), minnares van de Franse koning Lodewijk XV. Zij maakte bijvoorbeeld haar gezicht zo wit en mooi mogelijk. En inspireerde zo andere vrouwen. Ze was de 'Kardashian' en influencer van haar tijd. Bezoekers worden geprikkeld om na te denken over de schoonheidsidealen van toen en nu. De tentoonstelling laat een rijke variatie zien van objecten die onder meer gebruikt

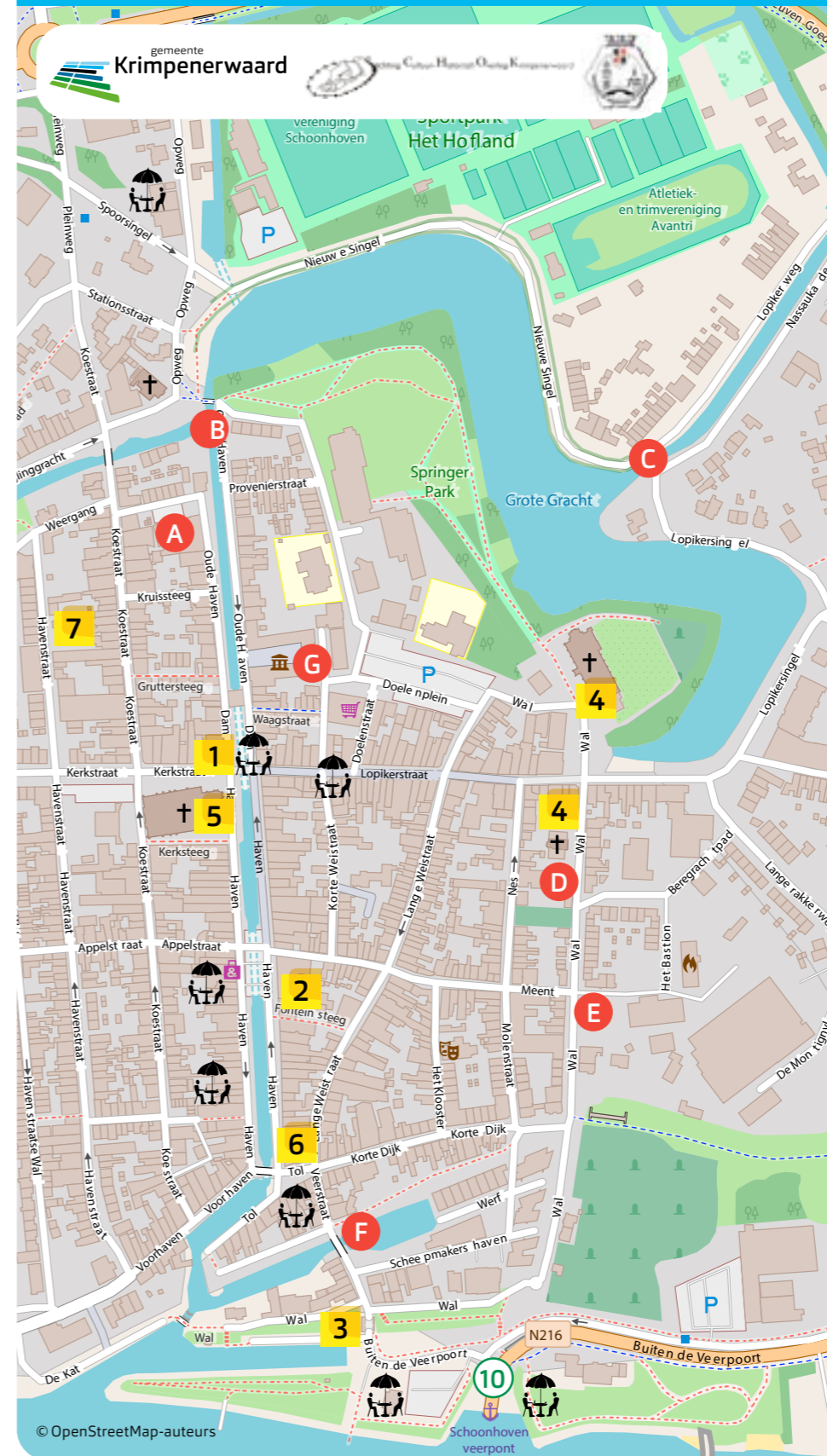

werden in het boudoir; van prachtig versierde koninklijke waaiers tot toilettafels uit verschillende tijdperiodes en zilveren geurhangers. Kinderen kunnen bij de tentoonstelling een leuke speurtocht doen of zelf aan de slag in de Zilverwerkplaats om een vriendschapsring, soldatenplaatje of pomander (geurhanger) te maken.

COLOFON

Beeld, tekst en input: Historische vereniging Schoonhoven, Zilvermuseum, Stichting Cultuur Historisch Overleg Krimpenerwaard (SCHOK), gemeente Krimpenerwaard, Rob Glastra, Lyne de Laat, Madame de Pompadour (door François Boucher, 1750) via Harvard Arts Museums/Fogg Museum, Bequest of Charles E. Dunlap, OpenStreetMap als open data (onder ODbL), Jan Trouwborst **Eindredactie en coördinatie:** Lyne de Laat, Nancy Markus **Opmaak:** Studio Kontakt Mediapartners **Uitgave:** gemeente Krimpenerwaard, T 14 0182, E info@krimpenerwaard.nl, www.krimpenerwaard.nl, f gemeentekrimpenerwaard

Schoonhoven

VERHAALPLEKKEN

- A.** Christelijke lagere scholen, Van Kan Klokenfabriek, Oude Haven 36
- B.** Gracht, tussen Wilhelminaboom, -hek en Springer, Kruispootstraat, t.o. Remonstrantse kerk
- C.** Schele Brug, Wonder van Schoonhoven, Lopikerweg
- D.** Schuilkerken, Wal
- E.** Bastion, garnizoen, Hoek Wal/Het Bastion, t.h.v. Bastion
- F.** Scheepmakershaven, werk aan schepen, Scheepmakershaven
- G.** Zilvermuseum, Kazernesplein

LEERMONUMENTEN, BIJZONDERE PANDEN EN OBJECTEN

- 1.** Dam
- 2.** Stadhuis, Haven
- 3.** Veerpoort, sieradengalerie
- 4.** Katholieke kerken, Wal
- 5.** Bartholomeus kerk, Hoek Haven/Dam
- 6.** Joodse badhuis bij Edelambachtshuis, Haven
- 7.** Zilverwerkplaatsen, Havenstraat 47a

Op z'n tijd
een terrasje
aandoen

SLENTERWANDELING

Schoonhoven ontstond in de 13e eeuw aan de monding van de rivier de Zevender, waarvan de loop nog herkenbaar is in de Lange Weistraat. Schoonhoven werd in 1247 voor het eerst genoemd als Scoenhove. In 1350 werd de stad ommuurd. Er bevond zich een kasteel ter hoogte van het huidige Springerpark. De Graven van Blois hielden hier hof. Schoonhoven was hiermee de thuisstad van belangrijke adel, wat impuls gaf aan de ontwikkeling van de stad. Het hield in dat adel, geestelijkheid en bestuurders in ruime mate aanwezig waren. Hierdoor trekt het Hof van Jan van Blois ook kunstenaars en handwerkslieden aan, waaronder goud- en zilversmeden. Bekend is dat in 1395 Harman den Goutsmit in de 'toren op het gat van de Haven' werkte. Dankzij de vele mooie panden en markante punten is een deel van Schoonhoven beschermd stadsgezicht. Het kent tientallen rijks-, gemeentelijke en oorlogsmonumenten. Het stratenpatroon uit de middeleeuwen is nog volledig intact. Schoonhoven staat bekend als Zilverstad. De internationale Zilvervakschool viert dit jaar het 125-jarig bestaan. Ook het Nationaal Zilvermuseum is hier gevestigd. Al in de 17e eeuw waren er bekende zilversmeden. In die tijd had Schoonhoven al een omwalling met drie bastions en een brede stadsgracht. Vanwege het Rampjaar 1672 heeft Schoonhoven zich, ten tijde van de Oude Hollandse Waterlinie, ook als vestingstad ontwikkeld.

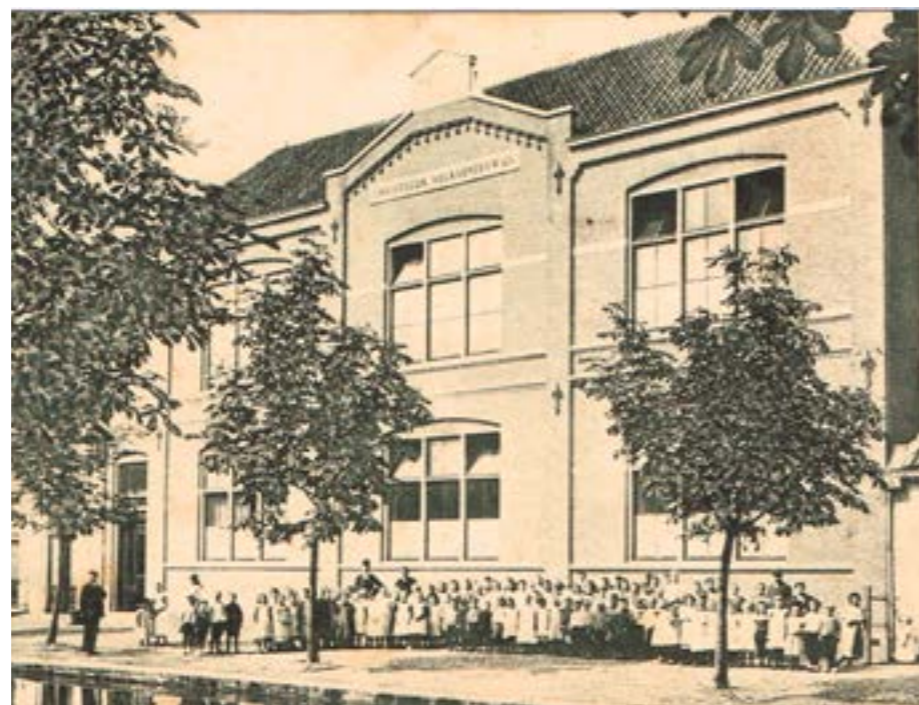
Geniet van ons prachtige erfgoed!

TWEE CHRISTELIJKE LAGERE SCHOLEN

Tot 1958 stonden aan de Oude Haven twee scholen voor Christelijk Lager Onderwijs. Op nr. 25 stond sinds 1891 de School met de Bijbel, opgericht door bijdragen van de gereformeerde geloofsgemeenschap. Deze school is al jaren geleden gesloopt en ging in Schoonhoven Noord verder onder de naam Maranathaschool. Aan de andere kant van de Oude haven op nr. 36 stond de school voor Christelijk Volks Onderwijs (CVO). Nu is het de Klokkenfabriek van Kan. De oprichting van deze school geschiedde op initiatief

van de Hervormde Gemeente. Met de invoering van de leerplicht in 1901 hadden beide scholen niet over het aantal leerlingen te klagen. Klassen van meer dan 40 leerlingen waren geen uitzondering. Bij de CVO waren de lokalen meer dan vijf meter hoog en voorzien van enorme ramen. Prettig voor de daglichtinval maar 's winters waren de vertrekken nauwelijks warm te stoken. Bij beide scholen speelden de kinderen op straat, wat tot de jaren '60 van de vorige eeuw gebruikelijk was en met het weinige gemotoriseerde verkeer zelden tot problemen leidde.

SPRINGER EN WILHELMINABOOM

Brasserie Springer, Opweg 2a, staat op de fundamenten van het Leprozenhuis. Al vóór 1440 stond deze stedelijke voorziening voor de verpleging van besmettelijke ziekten buiten de stad. In 1572 verwoestte een brand dit huis met bijgebouwen en kapel. Daarna verrees de Stadsherberg, dé gelegenheid waar reizigers na het sluiten van de stadspoorten konden aankloppen voor logies en een goede maaltijd. Logies lukt niet meer, maar voor een goede maaltijd kunt u daar nog steeds terecht. Brasserie Springer won in 2019 de Gouden Pollepel van het AD Groene Hart. Bij de ingang van het Springerpark, tegenover de Remonstrantse kerk aan de Kruispootstraat 10, staat een Oranjeboom uit 1898, de Wilhelminaboom. Een prachtige lindeboom binnen een koninklijk versierd hekwerk, ooit bijeen gespaard door de schoolkinderen van

Schoonhoven. Deze boom werd geplant ter gelegenheid van een belangrijke levensgebeurtenis in de Nederlandse koninklijke familie: de inhuldiging van de jonge koningin Wilhelmina op haar 18e verjaardag. Het smeedijzeren sierhek werd op 30 augustus 1898 onthuld door zeventien kinderen. Zij namen de 'bedekselen' weg waardoor de banderol met vergulde letters Koningin Wilhelmina-boom 1898 en de portretten van Hare Majesteit zichtbaar werden. Dit jaar is het koninklijke hek gerestaureerd en wordt het op Open Monumentendag 2020 opnieuw onthuld. Tevens wordt dan de loden koker, die bij de

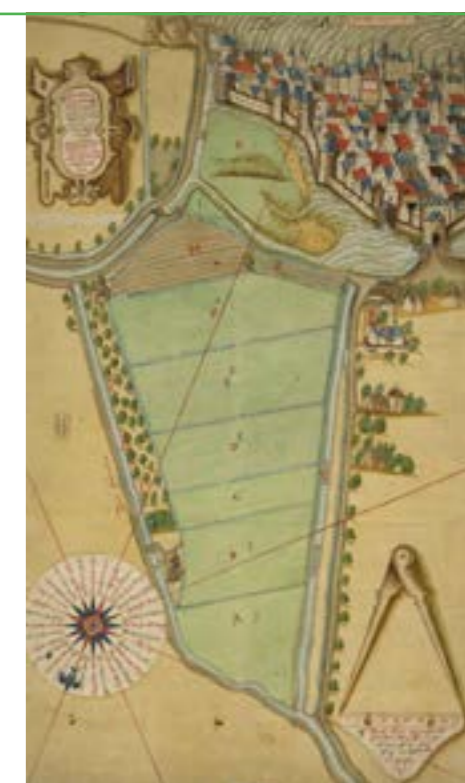
vernieuwing van de fundering was gevonden, weer ingemetseld. Deze koker is op 21 augustus geopend en bleek een oorkonde uit 1898 te bevatten waarin de feestelijkheden bij de onthulling in dat jaar werden beschreven. Nu wordt ook in de koker een zilveren plaatje met het logo van de Historische Vereniging Schoonhoven bijgevoegd. Ook worden op dat plaatje de Meestertekens gezet van de Gouden Zilversmeden van het Zilvergilde St. Eloy. Dit om het belang van Schoonhoven Zilverstad te benadrukken. Ook nu wordt het hek weer onthuld door kinderen van de basisscholen in Schoonhoven.

SCHELE BRUG EN WONDER VAN SCHOONHOVEN

Het Wonder van Schoonhoven en de Schele Brug bij de Lopikersingel/Nassaukade, zijn de oudste middeleeuwse monumenten van Schoonhoven. Het Wonder dateert van 1272 en de Schele Brug moet nog ouder zijn. De Brug is de overgang voor verkeer over de Zevender; het Wonder is de onderdoorgang onder de Zevender door voor het 'andere' water. Het andere water komt uit de polders Willige Langerak, Vijfhoeven, Cabauw en Zuid Zevender. Water

onder water door: dat was een wonder in de middeleeuwen. De opbrengst van de aangrenzende Voornecamp ging dan ook naar het Maria-altaar in de kerk van Schoonhoven; om het Wonder in stand te houden. Met de kennis van nu zouden we zeggen dat er in de 13e eeuw bij Schoonhoven al sprake was van een Deltawerk. Deze duiker zorgde er tot 1960 voor dat het overtollige water vanuit enkele laaggelegen polders in de Lopikerwaard naar de Hollandsche IJssel afgevoerd kon worden. Bij de aanleg van de N210 rond Schoonhoven ruim

zestig jaar geleden, is 100 meter noordelijker dan haar middeleeuwse voorganger, direct naast de brug over de provinciale weg een nieuw wonder van Schoonhoven aangelegd.